

Date: 13th December-2025

YOSHLAR BANDLIGINI OSHIRISH STRATEGIYASI VA STATISTIK TAHLILI

Mualliflar: Dotsent **Shakirova Nigora Axralovna**

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Soliq va soliqqa tortish, Soliqlar va byudjet hisobi fakulteti, ST 55/24 guruh talabasi,

Ravshanova shoira Toshmurod qizi

Kalit so'zlar: Yoshlar bandligi, Ishsizlik, Tadbirkorlik, O'zbekiston, Statistik tahlil, Mehnat bozori, Iqtisodiy rivojlanish

Anatatsiya: Ushbu ilmiy maqola O'zbekistonda yoshlar bandligini oshirish strategiyalari va ushbu muammoning statistik tahliliga bag'ishlangan. Maqolada yoshlar ishsizligining dolzarb muammo sifatidagi ahamiyati, uning sabablari va ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari atroflicha o'rganilgan. O'zbekistonning demografik xususiyatlari, xususan, aholining 60 foizdan ortig'ini yoshlar tashkil etishi ushbu tadqiqotning asosiy nuqtalaridan biri hisoblanadi. Tadqiqotda mavjud milliy strategiyalar, kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan hukumat dasturlari, shuningdek, xalqaro tajriba tahlil qilinadi. Maqola so'ngida yoshlar bandligini oshirish bo'yicha yangi strategik yo'nalishlar va aniq siyosiy tavsiyalar ilgari suriladi.

Аннотация: Данная научная статья посвящена стратегиям повышения занятости молодежи в Узбекистане и статистическому анализу этой проблемы. В статье подробно исследуется актуальность молодежной безработицы, ее причины и социально-экономические последствия. Демографические особенности Узбекистана, в частности то, что более 60% населения составляет молодежь, являются одним из ключевых аспектов этого исследования. В работе анализируются существующие национальные стратегии, государственные программы, направленные на развитие малого бизнеса и предпринимательства, а также международный опыт. В заключение статьи предлагаются новые стратегические направления и конкретные политические рекомендации по повышению занятости молодежи.

Ключевые слова: Занятость молодежи, Безработица, Предпринимательство, Узбекистан, Статистический анализ, Рынок труда, Экономическое развитие

Anotation: This scientific article focuses on strategies for increasing youth employment in Uzbekistan and a statistical analysis of this issue. It thoroughly examines the importance of youth unemployment as a pressing problem, its causes, and socio-economic consequences. Uzbekistan's demographic characteristics, particularly that over 60% of the population consists of youth, are a key focus of this research. The study analyzes existing national strategies, government programs aimed at developing small business and entrepreneurship, as well as international experience. Finally, the article puts forward new strategic directions and specific policy recommendations for enhancing youth employment.

Keywords: Youth employment, Unemployment, Entrepreneurship, Uzbekistan, Statistical analysis, Labor market, Economic development

Date: 13th December-2025

Yoshlar — har qanday davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining eng muhim resurslaridan biridir. Yosh avlodning ish bilan bandligi nafaqat ularning shaxsiy farovonligi, balki mamlakatning iqtisodiy salohiyati, innovatsion salohiyati va barqaror taraqqiyoti uchun ham hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu sababli yoshlar bandligini ta'minlash bugungi kundagi ustuvor davlat siyosati masalasidir. O'zbekiston Respublikasi statistika agentligi va ilmiy tadqiqotlar natijalariga ko'ra, yoshlar bandligi va ishsizlik darajasining o'rganilishi ijtimoiy siyosat samaradorligini baholashda muhim indikator hisoblanadi. Tadqiqotlarda 16–30 yosh oraliqidagi yoshlar bandligi holati, ularning mehnat bozoridagi ishtiroki va ijtimoiy faol ishsizlar ulushi tahlil qilingan. Mehnat bozorida yoshlar bandligini ta'minlash har qanday davlatning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Ayniqsa, O'zbekiston kabi aholisining katta qismini yoshlar tashkil etadigan mamlakatlarda bu masalaning dolzarbligi yanada ortadi. Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan 2021 yil "Yoshlarni qo'llab-quvvatlash va aholi salomatligini mustahkamlash yili" deb e'lon qilinishi hamda yoshlar millatning "eng buyuk boyligi" ekanligi ta'kidlanishi, ushbu mavzuning davlat siyosatidagi ustuvorligidan dalolat beradi. Yoshlar ishsizligi nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy xavfsizlikka ham tahdid soladigan, jamiyatda notinchlikni keltirib chiqarishi mumkin bo'lgan jiddiy muammodir. Ishsizlik mehnat munosabatlarida markaziy masala bo'lib, milliy ishlab chiqarishni kengaytirish, aholi turmush darajasini yaxshilash va qashshoqlikni kamaytirish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Iqtisodiy jihatdan, ishsizlik ishchi kuchining ish yoki qonuniy daromadga ega emasligini anglatadi, bu esa aholi o'sish sur'atidan tezroq ish o'rinlari yaratishni talab qiladi. Shu nuqtai nazardan, ushbu tadqiqotning maqsadi O'zbekistonda yoshlar bandligini oshirish bo'yicha mavjud strategiyalarni statistik tahlil qilish, ularning samaradorligini baholash va xalqaro ilg'or tajribalar asosida yangi, yanada samaraliroq yo'nalishlarni taklif etishdan iborat. Ushbu maqola yoshlar bandligini ta'minlash siyosatini yanada takomillashtirishga hissa qo'shishni nazarda tutadi. Yoshlar bandligi muammosi bo'yicha ilmiy adabiyotlarda keng qamrovli tadqiqotlar olib borilgan. Ishsizlikni kamaytirish masalalari bo'yicha olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, ishsiz shaxsni aniqlash mezonlari xalqaro standartlarga va O'zbekistonning "Aholini ish bilan ta'minlash to'g'risida"gi qonuniga muvofiq belgilanadi. Unga ko'ra, mehnatga layoqatli (16 yoshdan pensiya yoshigacha), ish joyiga yoki daromadga ega bo'lmagan, ishlashga tayyor bo'lgan va rasman ish qidiruvchi sifatida ro'yxatdan o'tgan shaxslar ishsiz deb hisoblanadi. Mehnat bozorining dinamikasi mehnat taklifi va talabi tomonidan boshqariladi; xususan, real ish haqi oshishi odatda mehnat talabining kamayishiga olib kelsa, ish haqi pasayishi uni oshiradi. Shu sababli, ommaviy ishsizlikning oldini olish uchun mehnat resurslaridan oqilona foydalanish zarur deb hisoblanadi.

O'zbekistonda yoshlar siyosatiga alohida e'tibor qaratilgan bo'lib, yoshlar aholining 60 foizdan ortig'ini tashkil etishi bilan O'zbekistonni yoshlarga yo'naltirilgan mamlakatlar qatoriga kiritadi. Bu ko'rsatkich global o'rtacha 16 foizdan sezilarli darajada yuqoridir. Kichik biznes va tadbirkorlik yoshlar bandligini ta'minlash, ularning iqtisodiy mustaqilligini oshirish va kengroq iqtisodiy liberallashtirishga hissa qo'shishda muhim omil hisoblanadi. Mamlakat aholini, ayniqsa yoshlarni, tadbirkorlik faoliyatiga jalb qilish,

Date: 13th December-2025

oilaviy biznesni, milliy hunarmandchilikni va ayollar tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash bo'yicha keng ko'lamli dasturlarni amalga oshirmoqda. O'zbekiston tadbirkorlik uchun mustahkam va rivojlanayotgan huquqiy bazaga ega bo'lib, u sezilarli soliq va moliyaviy imtiyozlar bilan to'ldirilgan. Prezident farmonlari biznes manfaatlarini himoya qilish va Savdo-sanoat palatasining rolini oshirishga qaratilgan. Bundan tashqari, "Har bir oila – tadbirkor" va "Yoshlar – kelajagimiz" kabi tashabbuslar daromad keltiruvchi korxonalar va biznesni kengaytirishni qo'llab-quvvatlash uchun yillik 8 foiz stavkada uch yilgacha muddatga imtiyozli kreditlar, shu jumladan 3-6 oylik imtiyozli davrni taklif etadi. Ushbu dasturlar yoshlarning tadbirkorlik salohiyatini ro'yobga chiqarishda muhim ahamiyatga ega. Biroq, mavjud adabiyotlarda ushbu dasturlarning yoshlar bandligiga ta'siri bo'yicha kompleks statistik tahlil va ularning samaradorligini baholashga oid chuqur tadqiqotlar yetarli emasligi kuzatiladi. Ushbu tadqiqotda yoshlar bandligini oshirish strategiyalari va statistik tahliliga oid ilmiy yondashuvlardan foydalanilgan. Tadqiqot aralash metodologiya asosida olib borilgan bo'lib, u quyidagi usullarni o'z ichiga oladi:

Statistik tahlil: O'zbekistondagi yoshlar ishsizligi darajasi, yoshlar demografiyasi va ularning mehnat bozoridagi ishtiroki haqidagi mavjud rasmiy statistik ma'lumotlar tahlil qilinadi. Bunda Davlat Statistika qo'mitasi va Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligining ma'lumotlaridan foydalanilgan. Ushbu ma'lumotlar asosida yoshlar ishsizligining dinamikasi, hududiy tafovutlari va jinslar bo'yicha taqsimoti o'rganiladi.

Siyosat va dasturlarning tahlili: O'zbekiston hukumatining yoshlar bandligini ta'minlashga qaratilgan amaldagi qonunlari, qarorlari, strategiyalari va davlat dasturlari (masalan, "Yoshlar – kelajagimiz" fondi, "Har bir oila – tadbirkor" dasturi) tanqidiy tahlil qilinadi. Ularning samaradorligi, erishilgan natijalar va mavjud cheklovlar baholanadi.

Qiyosiy tahlil: Yoshlar bandligini oshirish bo'yicha xalqaro ilg'or tajribalar va amaliyotlar o'rganiladi. Bunda rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarning muvaffaqiyatli strategiyalari, ayniqsa kasbiy ta'lim, mentorlik dasturlari va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari qiyosiy jihatdan ko'rib chiqiladi.

Sintetik yondashuv: Mavjud adabiyotlar, statistik ma'lumotlar va siyosiy tahlillar asosida yoshlar bandligini oshirishning yangi strategik yo'nalishlari va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Bu yondashuv muammoning ko'p qirrali tabiatini hisobga olgan holda, kompleks yechimlarni taklif qilishga qaratilgan.

Tadqiqotda sifatli va miqdoriy ma'lumotlar bir-birini to'ldiruvchi tarzda ishlatilgan bo'lib, bu yoshlar bandligi muammosining chuqur va har tomonlama tahlilini ta'minlashga imkon beradi.

O'zbekistonda yoshlar bandligini oshirish nafaqat ijtimoiy barqarorlikni, balki mamlakatning barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlash uchun ham strategik ahamiyatga ega bo'lgan ustuvor yo'nalish hisoblanadi. Aholining 60 foizdan ortig'ini yoshlar tashkil etishi bu masalaga bo'lgan e'tiborning doimiy va tizimli bo'lishini talab qiladi. Mavjud statistik ma'lumotlar va adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston hukumatining "Har bir oila – tadbirkor" va "Yoshlar – kelajagimiz" kabi dasturlari yoshlarni tadbirkorlikka jalb etish va ularning bandligini ta'minlashda muhim rol o'ynamoqda. Imtiyozli kreditlar, huquqiy baza va soliq imtiyozlari yoshlar uchun o'z biznesini boshlash va rivojlantirish

Date: 13th December-2025

uchun qulay muhit yaratadi. Biroq, yoshlar ishsizligi muammosi hali ham dolzarbligini saqlab qolmoqda, ayniqsa qishloq joylarida va malakasiz ishchi kuchlari orasida.

Ushbu tadqiqot natijalariga ko'ra, yoshlar bandligini oshirishning yangi strategik yo'nalishlari va quyidagi tavsiyalar siyosat va amaliyotga tatbiq etilishi mumkin:

Ta'lim va mehnat bozori o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamlash: Kasb-hunar kollejlari va oliy ta'lim muassasalarining o'quv dasturlarini mehnat bozori talablari bilan sinxronlashtirish, ish beruvchilar bilan hamkorlikda amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan o'quv kurslarini joriy etish zarur. Dual ta'lim tizimini kengaytirish bu borada samarali bo'lishi mumkin.

Raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish va IT sohasiga yo'naltirish: Raqamli iqtisodiyotning o'sishi sharoitida yoshlarga zamonaviy IT ko'nikmalarini egallashlari uchun maxsus dasturlarni ishga tushirish, startap loyihalarini qo'llab-quvvatlash va masofaviy ish o'rinlari yaratish orqali ularning raqobatbardoshligini oshirish lozim.

Mentorlik va inkubatsiya dasturlarini kuchaytirish: Yosh tadbirkorlar uchun tajribali mutaxassislar tomonidan mentorlik dasturlarini kengaytirish, biznes inkubatorlar va akseleratorlarning faoliyatini yanada rivojlantirish orqali ularga biznesni boshqarish va kengaytirishda amaliy yordam berish kerak.

Qishloq joylarida bandlikni ta'minlash: Qishloq xo'jaligida innovatsion texnologiyalarni joriy etish, qayta ishlash sanoatini rivojlantirish va agrotadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash orqali qishloq joylaridagi yoshlar uchun yangi ish o'rinlari yaratish lozim. Aholi o'rtasida kooperativlarni tashkil etishni rag'batlantirish ham samarali chora bo'lishi mumkin.

Moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini oshirish: Yosh tadbirkorlar uchun mikrokreditlash dasturlarini soddalashtirish, garov ta'minoti talablarini yumshatish va kreditlarga erishish imkoniyatini kengaytirish lozim. Yoshlarga moliyaviy savodxonlikni oshirish bo'yicha ta'lim berish ham muhim ahamiyatga ega.

Mehnat qonunchiligini takomillashtirish: Yoshlarning mehnat huquqlarini himoya qilish, ularning moslashuvchan ish rejimlarida ishlashiga imkon beruvchi huquqiy mexanizmlarni yaratish va norasmiy bandlikni kamaytirishga qaratilgan choralarni kuchaytirish zarur.

Ushbu kompleks yondashuv O'zbekistonda yoshlar bandligi muammosini hal qilishda sezilarli natijalarga erishishga, ularning iqtisodiy faolligini oshirishga va mamlakatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Yoshlar bandligi holatining statistik tahlili

1.1 Umumiy ko'rsatkichlar

O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2024 yil holatiga:

Yosh guruhlari Ish bilan band Ishsiz Bandlik darajasi (%)

16–20 430,000 70,000 86

21–25 620,000 80,000 88

26–30 580,000 60,000 90

Date: 13th December-2025

Izoh: Ma'lumotlar 2024 yilning birinchi yarmidagi rasmiy statistik hisob-kitoblarga asoslangan.

1.2 Grafik: Yoshlar bandligi bo'yicha hududlar

Toshkent 95%

Samarqand 87%

Farg'ona 85%

Buxoro 82%

Andijon 80%

2. Yoshlar bandligini oshirish strategiyalari

2.1 Ta'lim va mehnat bozori mosligi

ta'lim dasturlarini ish beruvchilar talabiga moslashtirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

Dual ta'lim tizimi orqali amaliyotda ko'nikma olish imkoniyatini kengaytirish.

Kasb-hunar kollejlari va universitetlarda yangi mutaxassisliklar yaratish.

Misol: Toshkentdagi IT-akademiya 2024 yilda 3,500 yoshni ishga tayyorlab, ulardan 75% ish topgan.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Yoshlar va biznesni qo'llab-quvvatlash yili" davlat dasturi hujjatlari. – Toshkent, 2024.

2. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. "Mehnat bozori ko'rsatkichlari" tahliliy ma'lumotnomasi. – Toshkent, 2023–2024.

3. Xolmuminov, J. Yoshlar bandligini ta'minlashning iqtisodiy mexanizmlari. –Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2022.

4. Rasulova, M. Mehnat bozori va yoshlar bandligi: nazariya va amaliyot. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, 2021.

5. Azizova, N. "Yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari". // Ijtimoiy tadqiqotlar jurnali, №4, 2023.

6. Karimov, A. "Ta'lim va mehnat bozori mosligi: yoshlar bandligiga ta'siri". // Oliy ta'lim jurnali, №2, 2023.

7.O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi – <https://stat.uz>

8.O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi – <https://stat.uz>

